

Wij zijn het SAT ScheidingsAdviesTeam

De werkgroep 'Wij zijn het SAT' bestaat uit wisselende samenstelling van wetenschappers en hulpverleners, die bewust hun namen niet bekend maken. De bedoeling is de wetenschap haar werk te laten doen. Het SAT geeft commentaar op onderzoeken en artikelen en geeft informatie (o.a. samenvattingen van onderzoeken) aan geïnteresseerden om de rechten van kinderen te ondersteunen.

Ouderverstotingssyndroom (Parental Alienation Syndrome)

Steeds meer wordt er in de rechtbank geoordeeld dat er bij een bepaalde ouder sprake is van 'ouderverstotingssyndroom'. Een wonderlijke zaak om aan 'ouderverstoting' het begrip 'syndroom' te koppelen. De definitie van het begrip 'syndroom' is: een ziektebeeld, een verzameling van verschijnselen (symptomen), die vaker in dezelfde combinatie optreedt en waarbij medische tekenen aanwezig zijn. Het betreft hier dus een *medische diagnose*. Van de ouders, die beschuldigd worden van 'ouderverstotingssyndroom' staat vast dat niemand van hen medisch (door een psychiater) is onderzocht. Dat kan ook niet, aangezien het ouderverstotingssyndroom niet in de DSM V staat (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) en derhalve geen te diagnosticeren syndroom is.

Hoe komt het dan dat er in de rechtbank zo gretig gebruik wordt gemaakt van dit begrip? Laten we eerst eens kijken waar dit begrip vandaan komt.

Richard Gardner, kinderpsychiater, heeft dit begrip in 1985 geïntroduceerd. Hij verklaart:

- Het kind dat en ouder verstoot, toont daarmee aan dat het op en verkeerde manier reageert op seksueel contact
- Seksueel contact tussen een vader en zijn kind is een goede en handige manier van de vader om de voortplantings-leeftijd te verlagen
- Seksueel misbruik kan plezierig zijn voor kinderen
- De negatieve effecten van seksueel contact tussen een vader en zijn kind komen door de moeders en de reacties van de maatschappij
- Kinderen moeten gestraft worden voor uitspraken over seksueel misbruik tegen vaders

Wanneer we vervolgens het gedachtegoed en de uitspraken van Richard Gardner verder onderzoeken, ontdekken we het volgende:

- Er zijn vele overeenkomsten met uitspraken van pro-pedofiele organisaties
- Volgens Gardner kunnen kinderen volwassenen verleiden
- Het kind zal liegen over de seksuele relatie en de volwassene beschuldigen, terwijl het zelf het contact ook wil
- De hysterische moeders moeten 'ontnuchterd' worden
- In heel veel culturen is seksualiteit tussen volwassenen en kinderen geaccepteerd

Dan rijst de vraag in hoeverre het ouderverstotingssyndroom wetenschappelijk onderbouwd is. Het volgende blijkt:

- Er is geen wetenschappelijke onderbouwing
- Alle artikelen hierover zijn geschreven door Gardner zelf
- Gardner baseert zich (naar eigen zeggen) op zijn eigen klinische ervaring
- Zijn volgers geven verkeerde interpretaties in de tijdschriften waar zij in schrijven

Het hoogste orgaan in Europa (**Europese Associatie voor Psychotherapie – EAP**) op het gebied van de nieuwste kennis en inzichten over over psychotherapie verklaart in 2017 het volgende over de concepten 'Parental Alienation Syndrome' (PAS) en 'Parental Alienation' (PA):

De European Association for Psychotherapy (EAP) beschouwt de termen en concepten van 'PAS' en 'PA' als ongeschikt voor gebruik in enige psychotherapeutische praktijk.

De EAP waarschuwt vervolgens voor de gevaren van het gebruik van deze termen:

De EAP erkent dat er een groot risico en potentieel is dat de concepten PAS/PA gebruikt worden op een manier die geweld tegen kinderen en hun moeders kan verbergen en/of ontkennen. Dit komt doordat deze concepten essentiële aspecten van kinderwelzijn en de gender-gerelateerde aard van huiselijk geweld negeren.

In gevallen waarin er beschuldigingen zijn van kindermishandeling in een scheiding of voogdijzaak, is een van de basisveronderstellingen van PAS/PA dat de beschuldigingen van het kind of de ouder onwaar zijn. Alleen al dit concept kan leiden tot - en/of bijdragen aan - verdere slachtofferschap en de pathologisering van kinderen en andere slachtoffers van huiselijk geweld. Bovendien zijn noch PAS noch PA opgenomen in internationale classificaties van mentale stoornissen (DSM en ICD), en psychotherapeuten mogen deze termen daarom niet gebruiken als diagnostische categorieën.

De EAP adviseert vervolgens om huiselijk geweld zeer serieus te nemen:

De EAP is van mening dat alle Europese psychotherapeuten elk rapport van huiselijk geweld in scheidings- en voogdijzaken zeer serieus moeten nemen. Psychotherapeuten moeten onderscheid maken tussen een conflictueuze scheiding en een scheiding waarin sprake is van huiselijk geweld, zodat psychotherapeutische interventies dienovereenkomstig kunnen worden aangepast.

De EAP concludeert dat per individu gekeken dient te worden naar de juiste behandeling en begeleiding:

Dit vereist een beoordeling per geval, evenals een wederzijds begrip en samenwerking tussen alle psychosociale en juridische beroepsgroepen, in overeenstemming met universele normen en internationale juridische documenten die betrekking hebben op de bescherming van het welzijn van het kind en de bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld.

Definitieve versie voor de EAP: december 2017

Goedgekeurd door het EAP-bestuur op 24 februari 2018 in Wenen.

En toch zijn er in Nederland heel veel kinderen, die één van hun ouders niet meer willen zien. Ligt dat aan hen? Ligt dat eraan dat kinderen ze makkelijk te beïnvloeden zijn door de andere ouder?

Uit allerlei onderzoeken blijkt:

- Als een kind een ouder niet meer wil zien is in de *meeste gevallen* sprake van huiselijk geweld in complexe scheidingen
- Het negatief uitlaten van de ene ouder naar de ander leidt *niet* tot 'hersenspoelen'
- Ieder kind heeft *eigen (zeer legale) redenen* om ouder af te wijzen
- Een warme, veilige en *liefdevolle relatie* voorkomt afwijzing na een scheiding

Het bovenstaande mag je verwachten als kennis bij Jeugdbeschermers, Raadmedewerkers en advocaten, die ouders bijstaan in een complexe scheiding. Helaas is dat niet het geval. Hieronder staat beschreven wat de overtuigingen blijken te zijn van heel veel jeugdbeschermers:

- De niet-afgewezen ouder (meestal de *moeder*) moet veranderen
- Jeugdbescherming '*herkent*' *afwijzende gedrag na scheiding*, dus zal het wel ouderverstoting zijn
- Ouderverstoting is makkelijker te accepteren dan huiselijk geweld; hoe erger, hoe moeilijker te geloven.
- *Victim blaming*: nare dingen gebeuren als logisch gevolg op persoonlijkheid van mensen (je hebt het uitgelokt); zowel mannen als vrouwen doen aan victim blaming
- Nare gevolgen worden gezien als *zeldzaam*, minder ernstig, 'normale' mannen doen zoiets niet
- Het zijn incidenten
- Vader-rechten-groeperingen hebben een punt, hoewel zij vooral gericht zijn op het beschuldigen van moeders met valse aangiften. Ze eisen gedeeld ouderschap, verlaging alimentatie en proberen een beeld neer te zetten van vrouwen als plegers van huiselijk geweld

Het ouderverstotingssyndroom bestaat dus niet, en toch zijn er heel veel kinderen, die één ouder afwijzen. Welke reden hebben deze kinderen?

De Australische onderzoeker Kylie Agllias in het 'Journal of social work practice' een artikel over de ervaringen van 25 volwassenen (30 tot 50 jaar oud, 20 vrouwen en 5 mannen), die geen contact meer met één of beide ouders hadden. Ook publiceerde ze in 2016 het boek 'Family estrangement' over hetzelfde onderwerp. Voor het artikel sprak Agllias 25 volwassenen, die ervoor hadden gekozen om geen contact meer met één of beide ouders te hebben. De 25 volwassenen die deelnamen aan het onderzoek, gaven aan geen contact met hun ouders te hebben. Ze zeiden rust en ruimte nodig te hebben gehad om te helen van de moeilijke relatie, die ze altijd met hun ouders hadden gehad. Maar langdurig contact hebben gaat voor deze mensen ook gepaard met gevoelens van rouw en verlies. Ze missen familie, ze missen de steun, die ouders financieel, emotioneel en praktisch gebied kunnen bieden. Ik zeg hier met opzet 'die ouders kunnen bieden' voor de goede op-letters. De meeste mensen, die meededen met het onderzoek gaven aan dat ze wel een familie (de voordelen van dit het concept: onvoorwaardelijke liefde, emotionele steun, financiële hulp) missen, maar niet hun eigen familie (de bloedrelaties). Om die reden bleven ze het contact met hun eigen ouders uit de weg gaan. In 2015 had 47 % van de volwassenen geen contact met één of meerdere familieleden.

De vraag was of het 'volwassen kind' in kwestie zich op een of andere manier al niet gewaardeerd, geaccepteerd of geliefd voelde in het gezin van herkomst. En dat bleek het geval. De volwassenen kwamen dan uiteindelijk tot de pijnlijke keuze dat 'geen-contact-met-je-ouder(s)' de enige manier is om geen onderdeel meer te zijn van een moeizame relatie.

Agllias noemt drie belangrijke redenen dat de bevraagde volwassenen uiteindelijk kozen om geen contact meer te hebben:

1. Mishandeling
2. Slecht ouderschap

3. Verraad

De deelnemers aan het onderzoek gaven aan dat eigenlijk doorlopend sprake was van het verbreken van het contact van hen uit en het opnieuw proberen (door hen) tot het niet meer ging. Uiteindelijk kwamen ze dan tot de conclusie dat de relatie met de ouder(s) dusdanig negatief en destructief was dat het beter was om die te verbreken. De deelnemers gaven aan dat dit vooral te maken had met eigenschappen van de ouder(s) waarin geen verbetering verwacht of ervaren werd. Zij trokken de conclusie dat het beter was voor hun geluk en gezondheid om de banden te verbreken. Eén deelnemer beschrijft de vervreemding als vorm van 'bescherming die giftigheid tegenhoudt'. De onderzoeker geeft ook nog aan dat de deelnemers allesbehalve passief waren. Ze werkten aan zichzelf en gingen allemaal actief aan de slag met hun persoonlijke groei.

Veel deelnemers ervoeren boosheid, verdriet en teleurstelling, omdat zij zich gedwongen voelden deze beslissing te nemen door het gedrag van hun ouder(s). Pogingen die de vervreemde ouders ondernamen om het contact te herstellen werden als nietszeggend, ongepast of zelfs beledigend ervaren. Sommige deelnemers gaven aan zich niet gesteund te voelen door mensen, die zeiden 'het is toch je moeder/vader'. Er is veel onbegrip bij mensen, die niet kunnen invoelen hoe mensen tot zo'n beslissing kunnen komen.

Moral injury: morele verwonding

Definitie Moral injury: psychische problematiek wanneer morele verwachtingen en overtuigingen geweld wordt aangedaan door eigen of andermans daden (gevolg: schuld, schaamte, verraad) .

Moral injury is het gevolg van een relatie met een belangrijke ander, bijvoorbeeld de (biologische) ouder. Kinderen verwachten dat ouders hen voorop zetten, en dat zij onvoorwaardelijke liefde tonen.

Wanneer een ouder dat niet doet, is er een grote kans op schending van vertrouwen, angst en onveiligheid en de behoefte dat de ouder de verantwoordelijkheid op zich neemt voor het eigen gedrag en daarmee verantwoordelijkheid neemt voor zijn/haar aandeel in de relatie ouder - kind. Hieronder drie vormen van morele schending:

Art of commission (meedoen tegen de eigen moraliteit in):

Een ouder laat zich opjuttend/voelt zich gedwongen om mee te doen tegen de eigen morele waarden in. De ouder heeft bijvoorbeeld van andere familieleden gehoord dat hij of zij streng (afwijzen, straffen, mishandelen) moet reageren in de opvoeding en zeker op het 'afwijzende' gedrag van het kind. En kan daar eigenlijk niet mee leven. Het eigen gedrag druist in tegen de eigen menselijke waarden. De moral injury is door de persoon zichzelf aangedaan onder druk van gezag, familiewaarden o.i.d.

Art of omission (iets belangrijks nagelaten)

De ouder schendt de integriteit (van het lichaam/de geest) van het kind doordat deze signalen van mishandeling, misbruik of verwaarlozing door de andere ouder, familielid of buitenstaander negeert uit angst of ontkenning ('het-kan-niet-waar-zijn') , waardoor het kind lichamelijk en/of geestelijk in een kwetsbare positie komt. Het kind mag verwachten dat de ouder hem/haar niet in geestelijk/lichamelijk gevaar brengt, maar beschermt.

Betrayel (verraad)

De ouder liegt naar het kind, overtuigt het van de eigen 'waarheid', waardoor het kind in twijfel komt over de eigen rechten en gevoelens. Met als gevolg: angst en gebrek aan zelfvertrouwen. Het slachtoffer (kind) voelt zich verraden door de 'dader (ouder)', en merkt dat de 'dader' geen verantwoordelijkheid neemt voor het eigen gedrag. Het herstellen van vertrouwen door de 'dader' wordt niet als prioriteit gezien

Nodig bij Moral Injury (morele schending/verwonding):

- De 'dader' (ouder) neemt verantwoordelijkheid voor zijn/haar daad
- Het vertrouwen tussen de twee personen wordt hersteld
- De lichamelijke en psychische veiligheid wordt voortaan gegarandeerd.